

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДЕРЖАВНОГО
ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 31

Львів 2015

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2015. – Вип. 31. – 190 с.

До 31-го випуску увійшли статті з музеології, екології, зоології, ботаніки, а також інформація про музейні проекти і діяльність музею у поточному році.

Для екологів, ботаніків, зоологів, палеонтологів, працівників природничих музеїв, заповідників, національних парків та інших природоохоронних установ.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Чернобай Ю.М. д-р біол. наук, проф. (*головний редактор*); Берко Й.М. д-р біол. наук, проф.; Бокотей А.А. канд. біол. наук, с.н.с.; Волгін С.О. д-р біол. наук, проф.; Дригант Д.М. д-р г.-м. наук, с.н.с.; Капрусь І.Я. д-р біол. наук, с.н.с.; Климишин О.С. д-р біол. наук, с.н.с. (*науковий редактор*); Малиновський А.К. д-р с.-г. наук; Орлов О.Л. канд. біол. наук (*відповідальний секретар*); Тасенкевич Л.О. д-р біол. наук, проф.; Третяк П.Р. д-р біол. наук, проф.; Царик Й.В. д-р біол. наук, проф.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Чернобай Ю.Н. (*главный редактор*), Берко И.Н., Бокотей А.А., Волгин С.А., Дригант Д.М., Капрусь И.Я., Климишин А.С. (*научный редактор*), Малиновский А.К., Орлов О.Л. (*ответственный секретарь*), Тасенкевич Л.А., Третяк П.Р., Царик И.В.

EDITORIAL BOARD

Chernobay Y.M. (*Editor-in-Chief*), Berko I.M., Bokotey A.A., Volgin S.O., Drygant D.M., Kaprus I.Y., Klymyshyn O.S. (*Scientific Editor*), Malynovsky A.K., Orlov O.L. (*Managing Editor*), Tassenkevich L.O., Tretjak P.R., Tsaryk I.V.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державного природознавчого музею*

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2015

УДК 595.44

А.Я. Гірна¹, Ю.В. Канарський¹, Н.П. Коваль²

ЕПІГЕОБІОНТНІ ПАВУКИ УЖАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

*Досліджено видовий склад епігеобіонтних павуків Ужанського національного природного парку (Українські Карпати). Виявлено 79 видів павуків, що належать до 20 родин. Наведено їх анотований перелік. Три рідкісні види павуків – *Dysdera dubrovinnii* Deeleman-Reinhold, 1988, *Xysticus lineatus* (Westring, 1851) і *Talavera aperta* (Miller, 1971), вперше зазначені для Українських Карпат.*

Ключові слова: павуки, Ужанський національний природний парк, Українські Карпати

Фауна павуків Українських Карпат налічує близько 400 видів, що становить 37,5% відомих для гірської системи таксонів [5, 6]. Точний підрахунок видів і створення їх анотованого списку ускладнене низкою об'єктивних причин. Насамперед, відсутністю інформації щодо багатьох орографічних регіонів, гірських масивів, чи фрагментарністю таких даних, коли зазначено лише декілька видів для окремих гір чи населених пунктів. Типовим прикладом є Ужанський національний природний парк, (далі – УНПП) для якого відомо за літературними даними 8 видів павуків [3], ще 8 вказано у рукописі кандидатської дисертації М.В. Леготай [1]. Відтак, дослідження проведені у межах парку є актуальними як для пізнання фауни Українських Карпат загалом, так і мають практичне значення, оскільки інвентаризація біоти є основою ведення природоохоронної діяльності на територіях, охоплених режимом заповідання.

Парк розташований у північній частині Великоберезнянського району Закарпатської області і займає всю верхню частину басейну ріки Уж від її витоків, зокрема район низькогірних хребтів Східних Бескид і низьких полонин, середня висота яких становить 1000 м (найвища точка парку – 1250 м) [4].

За поділом, прийнятим у рамках Карпатської конвенції про охорону та сталий розвиток, УНПП входить до складу чотирьох орографічних регіонів: Уж-Латорицьке низькогір'я, Полонина Равки, Полонина Руна і Полонина Буковець (Carpathian Biodiversity Information System: www.carpat.es.org/cbis/orogs.html).

Залежно від характеру рельєфу та висоти над рівнем моря, у геоморфологічній будові території парку виділяють чотири денудаційні рівні – прирічковий нижній, прирічковий верхній, підполонинний і полонинний. На підполонинних рівнях, де проведені основні дослідження, поширені чисті (Fagetum sylvaticae), ялицеві (Abieto-Fagetum) та яворові (Acereto-Fagetum) бучини, місцями – скельнодубові діброви (Quercetum petraeae). Для полонинних рівнів характерні криволісся з вільхи зеленої (Alnetum viridis), ялівцю сибірського (Juniperetum sibirici) та вторинні луки, серед яких значні площі займають біловусово-чорницеві пустища. Верхню межу лісу, яка антропогенно знижена, утворюють букові ліси, місцями букове, яворово-букове та горобинове криволісся. Пояс смерекових лісів, а також криволісся сосни гірської відсутні. Зарості вільхи зеленої та ялівцю сибірського представлені невеликими фрагментами [4].

М'який і вологий клімат у районі розташування парку сприятливий для формування моно-і полідомінантних широколистяних та мішаних ялицево-букових

лісів. У Великому Березному (220 м н.р.м.) середня температура січня – 4,1 °С, липня 19,2 °С, за рік 8,2 °С; сумарна річна кількість опадів 822 мм [2]. Долиною р. Уж на територію УНПП надходять теплі повітряні маси з Угорської низовини, що сприяє поширенню теплолюбних видів дерев і чагарників – дуба скельного (*Quercus petraea* Liebl.), береки (*Sorbus torminalis* Crantz.), черешні (*Cerasus avium* (L.) Moench.), клена польового (*Acer campestre* L.), свидини південної (*Swida australis* (C.A.Mey.) Rojark. ex Gross.), кизильника цілокрайого (*Cotoneaster integerrimus* Gilib.), бруслини європейської (*Euonymus europaea* L.) тощо, а також формуванню термофільних угруповань поясу дубових лісів [4].

Завдяки географічному розташуванню, зазначеним особливостям клімату і рослинного покриву, зокрема гетерогенності та мозаїчності фітоценозів, територія УНПП має певну еколого-біогеографічну специфіку, що в свою чергу впливає на різноманіття тварин.

Матеріал і методика досліджень

Дослідження проведено за загальноприйнятими в аранеології методиками. Матеріал зібрано за допомогою пасток Барбера, ексаустера, а також методом ручного відлову особин, які активно пересуваються поверхнею ґрунту чи підстилки на 10 пробних площах, що репрезентують основні типи оселищ підполонинного та полонинного рівнів у межах Ужанського НПП (Великоберезнянський район, Закарпатської області):

с. **Забрідь**, ур. Термачув; географічні координати - 48°55'55,5"N, 22°29'22,5"E; 430 м н.р.м.; ксеротермні галявини і узлісся; орографічний регіон – 226. Уж-Латорицьке низькогір'я.

с. **Руський Мочар**, хр. Явірник; 48°54'55,9"N, 22°34'40,0"E; 930 м н.р.м.; біловусово-чорнищеве пустище; 222. Полонина Руна.

с. **Руський Мочар**, хр. Явірник; 48°55'09,2"N, 22°32'48,3"E; 820 м н.р.м.; яворова бучина; 222. Полонина Руна.

с. **Стричава**, г. Княгиниця; 48°57'16,0"N, 22°29'20,0"E; 520 м н.р.м.; чиста бучина; 222. Полонина Руна.

с. **Стричава**, г. Княгиниця; 48°57'08,8"N, 22°29'17,0"E; 514 м н.р.м.; мішана скельнодубова діброва; 222. Полонина Руна.

с. **Стричава**, г. Княгиниця; 48°57'11,4"N, 22°29'14,1"E; 490 м н.р.м.; культура смереки; 222. Полонина Руна.

с. **Стужиця**; 49°01'38,0"N, 22°34'00,2"E; 560 м н.р.м.; букова яличина; 222. Полонина Руна.

с. **Стужиця**; 49°00'14,3"N, 22°38'18,1"E; 353 м н.р.м.; штольня; 222. Полонина Руна. с. **Стужиця**; 49°02'50,5"N, 22°34'46,4"E; 472 м н.р.м.; чиста бучина; 211. Полонина Равки.

Ужоцький перевал; 49°00'04"N, 22°53'11"E; 830 м н.р.м.; ялицева бучина; 221. Полонина Буковець.

Номенклатура таксонів прийнята за "Каталогом павуків світу" Н. Платніка [8]. Послідовність родин, а в їхнім межах родів, наведена в алфавітному порядку.

Результати досліджень

За результатами досліджень та літературними даними, для УНПП відомо 79 епігеобіотних видів, які належать до 20 родин. Ще 6 хортобіотних видів з цієї території наведені в рукописі дисертації М.В. Леготай [1], зокрема *Enoplognatha ovata* (Clerck, 1757) [як *Theridium ovatum*] – с. Ужок, *Araneus sturmi* (Hahn, 1831), *Dictyna arundinacea* (Linnaeus, 1758), *Philodromus fuscolimbatus* Lucas, 1846 [як *Philodromus aureolus rufolimbatus* Kulcz., 1881] й *Evarcha arcuata* (Clerck, 1757) – Ужоцький перевал. Тож загалом, для парку на сьогодні відомо 85 видів із 21 родини.

Слід зазначити, що деякі з наведених видів є факультативними герпетобіонтами, тобто потрапляють у пастки спорадично. До такої групи можна, зокрема, включити *Anypaena accentuata* (Walckenaer, 1802), *Clubiona lutescens* Westring, 1851, *Drapetisca socialis* (Sundevall, 1833), *Linyphia hortensis* Sundevall, 1830, *Linyphia triangularis* (Clerck, 1757) *Neriere emphana* (Walckenaer, 1841).

Найбагатшими за видовим складом є родини Linyphiidae (28 видів; 35,4%) та Lycosidae (12; 15,1%). Дев'ять із 20 родин представлені у складі епігеобіотів одним видом.

ФАМ. AGELENIDAE

Coelotes atropos (Walckenaer, 1830)

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂, 09.VIII.-11.X.2013, 23♂♂; мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-11.X.2013, 7♂♂. с. **Стужиця**, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 2♂.

Coelotes terrestris (Wider, 1834)

УжНПП [3]. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 3♂♂, яворова бучина, 09.VI.-21.VI.2013, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 9♂♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 01.X.2011, 2♂♂, 28.IV.-01.VI.2011, 1♀. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 6♂♂, 2♀♀.

Histopona torpida (C. L. Koch, 1837)

УжНПП [3]. с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀, 12.VIII.-09.X.2013, 1♀, 1♂. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 19.V.-19.VII.2013, 1♂. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀, 1♂; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂; культура смереки, 24.IV.-12.07.2013, 4♂♂. с. **Стужиця**, букова яличина, X 2♂♂, 28.IV.-01.VI.2011, 1♀, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♂♂.

Inermocoelotes inermis (L. Koch, 1855)

УжНПП [3]: як *Eurocoelotes inermis*. с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 09.VIII.-09.X.2013, 1♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 2♀♀, 09.VIII.-11.X.2013, 4♂♂, 1♀; яворова бучина, 09.VI.-21.VI.2013, 4♂♂, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂, 1♀. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 6♂♂, 09.VIII.-11.X.2013, 2♂♂; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 7♂♂, 2♀♀; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 4♂♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 01.X.2011, 3♂♂, 28.IV.-01.VI.2011, 44♂♂, 6♀♀. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 5♂♂.

Tegenaria silvestris L.Koch, 1872

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. **Стужиця**, штольня, 30.III.2015, 2♂♂, 1♀.

ФАМ. AMAUROBIDAE

Callobius claustrarius (Hahn, 1833)

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂. с. **Руський**

Мочар, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 1♂. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.VI.-12.VII.2013, 11♂♂; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 21♂♂; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 64♂♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 19♂♂, 1♀. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 4♂♂.

ФАМ. ANYPHAENIDAE

Anypaena accentuata (Walckenaer, 1802)

с. **Стужиця**, штольня, 30.03.2015, 1♀.

ФАМ. CLUBIONIDAE

Clubiona lutescens Westring, 1851

с. **Ужок** [1].

ФАМ. CYBAEIDAE

Cybaeus angustiarum L. Koch, 1868

УжНПП [3]. с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 17♂♂, 3♀♀, 12.VII.-09.X.2013, 33♂♂, 3♀♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 4♂♂, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀; яворова бучина, 09.VI.-21.VI.2013, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂, 3♀♀. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 19♂♂, 10♀♀, 1juv; 09.VIII.-11.X.2013, 35♂♂, 2♀♀; мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-11.X.2013, 39♂♂, 2♀♀. с. **Стужиця**, букова яличина, 01.X.2011, 11♀♀.

ФАМ. DICTYNIDAE

Cicurina cicur (Fabricius, 1793)

с. **Стричава**, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂; чиста бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.

ФАМ. DYSDERIDAE

Dysdera dubrovinnii Deeleman-Reinhold, 1988

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 09.VIII.-09.X.2013, 1♀. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂, 1juv, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. **Стужиця**, штольня, 30.III.2015, 1♀.

ФАМ. GNAPHOSIDAE

Drassodes pubescens (Thorell, 1856)

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 12.VII.-09.X.2013, 1♂.

Drassyllus pusillus (C. L. Koch, 1833)

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂.

Haplodrassus signifer (C. L. Koch, 1839)

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 2♂♂,

Haplodrassus silvestris (Blackwall, 1833)

с. **Стричава**, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

Haplodrassus umbratilis (L. Koch, 1866)

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 12.VII.-09.X.2013, 1♂.

Micaria pulicaria (Sundevall, 1831)

с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 9.VIII.-11.X.2013, 1♀.

Zelotes clivicola (L. Koch, 1870)

Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♀.

Zelotes latreillei (Simon, 1878)

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 2♀♀.

ФАМ. HAHNIIDAE

Cryphoeca silvicola (C. L. Koch, 1834)

с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

Hahnia pusilla C. L. Koch, 1841

с. Стричава, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

ФАМ. LINYPHIDAE

Agyneta ramosa Jackson, 1912

с. Забрідь, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

Centromerus cavernarum (L. Koch, 1872)

с. Стричава, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

Centromerus sellarius (Simon, 1884)

с. Руський Мочар, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂; яворова бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 2♂♂. с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

Centromerus silvicola (Kulczyński, 1887)

с. Стужиця, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂.

Centromerus sylvaticus (Blackwall, 1841)

с. Руський Мочар, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 1♂. с. Стричава, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 2♀♀. с. Стужиця, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♀. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♂.

Ceratinella brevis (Wider, 1834)

с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. Стужиця, букова яличина, 01.X.2011, 1♀. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♀.

Diplocephalus latifrons (O. P.-Cambridge, 1863)

с. Руський Мочар, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂, 1♀. с. Стужиця, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♂♂.

Diplostyla concolor (Wider, 1834)

с. Забрідь, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. Руський Мочар, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 19.V.-19.VIII.2013, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂, 2♀♀. с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-09.X.2013, 1♀. с. Стужиця, букова яличина, 01.X.2011, 2♀♀. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 4♀♀.

Drapetisca socialis (Sundevall, 1833)

УжНПП [3]. с. Стричава, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

Gonatium rubellum (Blackwall, 1841)

с. Руський Мочар, хр. Явірник, яворова бучина, 09.VI.-21.VI.2013, 1♀. с. Стужиця, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♀♀.

Linyphia hortensis Sundevall, 1830

с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

Linyphia triangularis (Clerck, 1757)

с. Стричава, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-09.X.2013, 1♂.

Macrargus rufus (Wider, 1834)

с. Стричава, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀, 1♂; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 2♀♀. с. Стужиця, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. Ужоцький перевал, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♂, 2♀♀.

***Meioneta rurestris* (C. L. Koch, 1836)**

УжНПП [3]. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂.

***Micrargus herbigradus* (Blackwall, 1854)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂. с. **Стужиця**, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♂.

***Neriene emphana* (Walckenaer, 1841)**

УжНПП [3].

***Palliduphantes pallidus* (O. Pickard-Cambridge, 1871)**

Ужоцький перевал [1]: як *Leptyphantes pallidus*.

***Pelecopsis radicolica* (L. Koch, 1872)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, у герпетобії, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

***Saloca kulczynskii* Miller et Kratochvil, 1939**

УжНПП [3]. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. **Стужиця**, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂.

***Stemonyphantes lineatus* (Linnaeus, 1758)**

с. **Стужиця**, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂.

***Tenuiphantes flavipes* (Blackwall, 1854)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

***Tenuiphantes tenebricola* (Wider, 1834)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 09.VIII.-09.X.2013, 1♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂, 1♀; яворова бучина, 09.VI.-21.VI.2013, 1♀, 09.VIII.-11.X.2013, 2♀♀, 1♂. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂, 09.VIII.-11.X.2013, 1♂♂; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 2♀♀; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 01.X.2011, 2♂♂, 28.IV.-01.VI.2011, 2♀♀. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♀♀.

***Tenuiphantes tenuis* (Blackwall, 1852)**

Ужоцький перевал [1]: як *Leptyphantes tenuis*.

***Walckenaeria acuminata* Blackwall, 1833**

с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, яворова бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.

***Walckenaeria alticeps* (Denis, 1952)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 01.X.2011, 2♂♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♂.

***Walckenaeria antica* (Wider, 1834)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 09.VIII.-09.X.2013, 1♀.

***Walckenaeria atrotibialis* (O. P.-Cambridge, 1878)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. **Стужиця**, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂.

***Walckenaeria furcillata* (O. P.-Cambridge, 1878)**

с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницеве пустище, 9.VIII.-11.X.2013, 1♂.

ФАМ. LIOCRANIDAE***Agroeca brunnea* (Blackwall, 1833)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 4♀♀, 12.VII.-9.X.2013,

2♀♀. с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

***Apostenus fuscus* Westring, 1851**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 24.IV.-12.VII.2013, 4♂♂, 1♀; мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂.

ФАМ. LYCOSIDAE

***Alopecosa pulverulenta* (Clerck, 1757)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂, 1♀; 12.VII.-09.X.2013, 4♀♀, 3♂♂.

***Alopecosa trabalis* (Clerck, 1757)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 14♂♂, 4♀♀, 12.VII.-09.X.2013, 19♂♂, 3♀♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницево-пусте, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.

***Arctosa lutetiana* (Simon, 1876)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀, 2♂♂.

***Aulonia albimana* (Walckenaer, 1805)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 3♂♂.

***Pardosa alacris* (C.L. Koch, 1833)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂; культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀, 1♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 3♂♂.

***Pardosa amentata* (Clerck, 1757)**

с. **Ужок** [1]. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.04.-05.06.2011, 1♀.

***Pardosa lugubris* (Walckenaer, 1802)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 2♂♂, 17♀♀, 12.VII.-09.X.2013, 13♀♀, 3♂♂. с. **Ужок** [1].

***Pardosa pullata* (Clerck, 1757)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂, 1♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницево-пусте, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.

***Pardosa riparia* (C. L. Koch, 1833)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 3♂♂, 1♀, 12.VII.-9.X.2013, 1♀, 1♂.

***Piratula hygrophila* (Thorell, 1872)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.

***Trochosa terricola* Thorell, 1856**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 3♂♂, 3♀♀, 12.07.-9.10.2013, 3♂♂, 2♀♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорницево-пусте, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.

***Xerolycosa nemoralis* (Westring, 1861)**

с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

ФАМ. MITURGIDAE

***Zora nemoralis* (Blackwall, 1861)**

с. **Стричава**, г. Княгиниця, мішана скельнодубова діброва, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.

ФАМ. PHRUROLITHIDAE

***Phrurolithus festivus* (C. L. Koch, 1835)**

- с. **Стричава**, г. Княгиниця, чиста бучина, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.
Phrurolithus minimus C. L. Koch, 1839
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.
FAM. PISAURIDAE
Pisaura mirabilis (Clerck, 1757)
- с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 9.VIII.-11.X.2013, 1♂.
FAM. SALTICIDAE
Talavera aperta (Miller, 1971)
- с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 9.VIII.-11.X.2013, 1♀.
Euophrys frontalis (Walckenaer, 1802)
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 12.VII.-9.X.2013, 1♂.
Neon reticulatus (Blackwall, 1853)
- с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂, 2♀♀.
FAM. SEGESTRIIDAE
Segestria senoculata (Linnaeus, 1758)
- с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂. с. **Стужиця**, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 1♂, 1 juv.
FAM. THERIDIIDAE
Enoplognatha thoracica (Hahn, 1833)
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀.
Robertus lividus (Blackwall, 1836)
- с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂, 2♀♀. с. **Стужиця**, чиста бучина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♂♂.
- FAM. TETRAGNATHIDAE
Pachygnatha listeri Sundevall, 1830
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀; 12.VII.-09.X.2013, 2♀♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.
- FAM. THOMISIDAE
Cozyptila blackwalli (Simon, 1875)
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 12.VII.-9.X.2013, 1♀.
Ozyptila trux (Blackwall, 1846)
- с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀, 19.05.-19.08.2013, 3♂♂, 1♀. с. **Стужиця**, букова яличина, 28.IV.-01.VI.2011, 1♂. **Ужоцький перевал**, ялицева бучина, 25.IV.-05.VI.2011, 2♂♂.
Xysticus bifasciatus C. L. Koch, 1837
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 1♀. с. **Руський Мочар**, хр. Явірник, біловусово-чорнищеве пустище, 09.VIII.-11.X.2013, 1♀.
Xysticus lanio C. L. Koch, 1835
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 12.VII.-9.X.2013, 1♂. с. **Стричава**, г. Княгиниця, культура смереки, 24.IV.-12.VII.2013, 1♂.
Xysticus lineatus (Westring, 1851)
- с. **Забрідь**, ур. Термачув, ксеротермні галявини і узлісся, 24.IV.-12.VII.2013, 3♂♂.

Основний наголос під час дослідження території зроблено на вивчення різноманіття павуків лісових екосистем УНПП. Загалом тут виявлено 46 видів. Чисельно переважають політопні гірські епігеобіоти, такі як *Inermocoelotes inermis*, *Coelotes terrestris*, *Histoipona torpida*, *Callobius claustrarius*, *Cybaeus angustiarum*, *Tenuiphantes tenebricola*. Видові композиції павуків у всіх типах біогеоценозних лісових екосистем є дещо відмінними, позаяк у чистих букових і яворових бучинах виявлено 25, у мішаній скельно-дубовій діброві – 19, а у мішаних ялицево-букових і буково-ялицевих лісах – 22 види, що у перспективі буде використано під час проведення додаткових детальних синекологічних досліджень.

Значне різноманіття павуків характерне для ксеротермних галявин і узлісь УНПП (32 види). Тут виявлені специфічні угруповання, у складі яких на тлі домінування *Cybaeus angustiarum*, високу чисельність мають представники родини Lycosidae, насамперед, *Alopecosa trabalis* і *Pardosa lugubris*. У складі видових композицій присутні як типові гірські види, так і ксеротермні види неморального комплексу, зокрема *Drassylus pusillus*, *Arctosa lutetiana*, *Phrurolithus minimus*, *Enoplognatha thoracica*, *Cozyptila blackwalli*.

В умовах біловусово-чорницевого пустища трапляється 21 вид герпетобіотних павуків. Чисельно переважають *Coelotes terrestris* і *Cybaeus angustiarum*.

Оригінальними знахідками у межах УНПП є *Dysdera dubrovninii*, *Xysticus lineatus* і *Talavera aperta*.

Dysdera dubrovninii поширений на території Карпат у Румунії та Словаччині. Уключений до чорнового варіанту Червоного списку Карпат, розробленого на підставі аналізу фауни семи країн, на території яких є гірська система [5], як вид, що потребує подальших досліджень (категорія DD). В УНПП трапляється в чистих бучинах, ксеротермних узліссях, штольнях. Для України вказаний вперше.

Xysticus lineatus палеарктичний вид, що рідко трапляється [8]. Відомий для України. На території Карпат знайдений у Чехії, Польщі (де йому, у регіональному списку надано категорію EN), Румунії, Словаччині (NT). Уключений до чорнового варіанту Червоного списку Карпат, категорія NT [5]. В УНПП трапляється на ксеротермних узліссях і галявинах. Перша знахідка для Українських Карпат.

Talavera aperta палеарктичний (європейсько-сибірський) рідкісний вид [7]. На території Карпат знайдений у Чехії та Словаччині (категорія в національних списках NT). Уключений до чорнового варіанту Червоного списку Карпат, категорія NT [5]. В УНПП одна самка відловлена на чорницево-біловусовому пустищі. Перша знахідка для Українських Карпат.

Висновки

Видовий склад епігеобіотних павуків Ужанського національного парку налічує 79 видів павуків, які належать до 20 родин. Найбагатшими за видовим складом є Linyphiidae (35,4%) та Lycosidae (15,1%). Дев'ять родин представлені одним видом.

У лісових екосистемах парку виявлено 46 видів. Серед них домінують типові гірські види, такі як *Inermocoelotes inermis*, *Coelotes terrestris*, *Histoipona torpida*, *Callobius claustrarius*, *Cybaeus angustiarum*, *Tenuiphantes tenebricola*.

Специфічними і багатими за таксономічним складом (32 види) є видові композиції ксеротермних узлісь і галявин, до складу яких належать як політопні монтанні види,

так і теплолюбні види неморального комплексу, зокрема *Drassylus pusillus*, *Arctosa lutetiana*, *Phrurolithus minimus*, *Eoplognatha thoracica*, *Cozyptila blackwalli*.

Оригінальними для УНПП парку є знахідки трьох рідкісних видів, які вперше виявлені в Українських Карпатах: *Dysdera dubrovinnii*, *Xysticus lineatus* і *Talavera aperta*.

Подальше вивчення території повинно бути спрямоване, насамперед, на виявлення представників інших екоморфологічних груп павуків у типових біогеоценозних екосистемах підполонинного та полонинного рівнів, а також дослідження тут рідкісних типів оселищ. Для доповнення фауни УНПП важливими є охоплення нижнього і верхнього прирічкових рівнів, у тому числі долин річок, їхніх річищ і територій населених пунктів, дані про які наразі відсутні.

1. Леготай М. В. Пауки Украинских Карпат. Дисс. ... канд. биол. наук. – Ужгород, 1973. – 310 с.
2. Природа Закарпатської області / За ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1981. – 156 с.
3. Прокопенко О.В., Чумак В.А. Аннотированный список пауков Карпатского биосферного заповедника и Карпатского национального природного парка // Известия Харьковского энтомологического общества. – 2007. – Вып. 14. – С. 201-218.
4. Ужанський національний природний парк. Поліфункціональне значення / За ред. С.М. Стойка. – 2-е вид. – Львів, 2008. – 306 с.
5. Gajdoš P., Moscaliuc L., Rozwałka R., Hirna A., Majkus Z., Gubányi A., Heltai MG & J Svatoň. Red List of Spiders (Araneae) of the Carpathian Mts. // Carpathian Red List of forest habitats and species. Carpathian List of invasive alien species (Draft) / Kadlečik J (ed.). – Slovakia: The State nature conservancy of the Slovak Republik. – 2014. – P. 82-135.
6. Hirna A., Gajdoš P. Spider fauna analysis of Ukrainian Carpathians // *Forum Carpaticum 2014. Local Responses to Global Challenges* (September, 16-18, 2014 Lviv, Ukraine). Conference abstracts. – Lviv, 2014. – P. 69-70.
7. Logunov, D.V. & Kronstedt, T. (2003): A review of the genus *Talavera* Peckham and Peckham, 1909 (Araneae, Salticidae). *Journal of Natural History* 37(9): 1091-1154.
8. Platnick N.I./ 2014. The world spider catalog, version 15. American Museum of Natural History. – Internet: <http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog/>.

^{1,2}Інститут екології Карпат НАН України, м. Львів

e-mail: ahirna@i.ua, ukanarsky@gmail.com

³Ужанський національний природний парк, Закарпатська обл.

e-mail: nelya.kowal@gmail.com

Гірна А.Я., Канарський Ю.В., Коваль Н.П. Эпигеобионтные пауки Ужанского национального природного парка

Исследован видовой состав эпигеобионтных пауков Ужанского национального природного парка (Украинские Карпаты). Выявлено 79 видов пауков, которые принадлежат к 20 семействам. Приведен их аннотированный список. Три редких вида – *Dysdera dubrovinnii* Deeleman-Reinhold, 1988, *Xysticus lineatus* (Westring, 1851) и *Talavera aperta* (Miller, 1971), указаны впервые для фауны Украинских Карпат.

Ключевые слова: пауки, Ужанский национальный природный парк, Украинские Карпаты.

Hirna A., Kanarsky Yu., Koval N. Epigeic spiders of the National Nature Park "Uzhans'kyi"

Epigeic spider species composition of the National Nature Park "Uzhans'kyi" is studied. The annotated list which includes 79 spider species, belonging to 20 families, is created. The three rare spider species – *Dysdera dubrovinnii* Deeleman-Reinhold, 1988, *Xysticus lineatus* (Westring, 1851), and *Talavera aperta* (Miller, 1971), are recorded from the Ukrainian Carpathians for the first time.

Key words: spiders, National Nature Park "Uzhans'kyi", Ukrainian Carpathians.

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 31

Научные записки Государственного природоведческого музея
Proceedings of the State Natural History Museum

Українською, російською та англійською мовами



Головний редактор Ю.М. Чернобай

Комп'ютерний дизайн і верстка О.С. Климишин, Т.М. Щербаченко

Технічний редактор О.С. Климишин

Адреса редакції:
79008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
телефон / факс: (032) 235-69-17
e-mail: editorship@smnh.org
<http://science.smnh.org>

Формат 70x100/16. Обл.-вид. арк. 18,8. Наклад 150 прим.

Виготовлення оригінал-макета і друк здійснено в Лабораторії природничої музеології та видавництва Державного природознавчого музею НАН України